

Małgorzata Szczerbińska

Sprawozdanie z Seminarium Naukowego z Filozofii Przyrody

Rok akademicki 2001/2002

Jak ogarnąć różnorodność? Jak szukać wspólnego rdzenia odległych od siebie dyscyplin naukowych? To pytania, które były obecne w tle wszystkich spotkań *Seminarium Naukowego z Filozofii Przyrody* w roku akademickim 2001/2002, prowadzonego przez ks. prof. Michała Hellera i ks. dr. Janusza Mączkę. Wielość tematów, z jaką mieli do czynienia uczestnicy seminarium, może budzić podejrzenia o brak spójności rozważań. Jednak duch interdyscyplinarności i szeroko rozumiane uprawianie filozofii w kontekście nauki stanowiły „twardy rdzeń” wszystkich tegoż rocznych wysiłków.

Tematy dyskutowane na seminarium można ogólnie podzielić na trzy bloki: rozważania inspirowane lekturą wybranych artykułów, dyskusje wokół powstających prac magisterskich i doktorskich oraz próba rozwinięcia nowych form naukowej działalności uczestników seminarium.

Seminaryjną dyskusję otworzył artykuł R. Poczobuta pt. *Superweniencja. Zarys problematyki* („Filozofia Nauki” Rok VIII, 2000, nr 2(30)). Ten tekst wzbudził liczne wątpliwości i zrodził wiele pytań. Próba zdefiniowania pojęcia superweniencji, wyznaczenie jej warunków, podział na superweniencję lokalną i globalną, propozycja wyrażenia relacji superweniencji w terminach logiki — to tylko niektóre problemy poruszane w dyskusji. Ważnym wątkiem rozważań było także odniesienie pojęcia superweniencji do pojęcia emergencji. Uzupełnieniem dyskusji i próbą spojrzenia na problem z innej perspektywy była analiza tekstu J. A. Brackena pt. *Supervenience: Two Proposals* („Zygon”, vol. 36 no. 1, marzec 2001). Wydaje się jednak, że kwestia pozostała otwarta, zwłaszcza, że zakwestionowana została użyteczność tego pojęcia.

Kolejnym, analizowanym tekstem były *Pisma filozoficzne* A. Einsteina, a ściślej mówiąc ich fragment dotyczący indukcji i dedukcji w fizyce. W kontekście tych rozważań pojawiło się pytanie o wpływ filozofii

Einsteina na dzieła K. R. Poppera. Krytyka uzasadniania indukcyjnego, złudzenie bezzałożeniowości badań naukowych, rola intuicji badawczej, brak ostatecznego potwierdzenia prawdziwości teorii, kryterium wyboru pomiędzy teoriami — to wspólne wątki myśli Einsteina i Poppera, które udało się wskazać. Wydaje się to dowodzić istnienia pewnej ciągłości w rozwoju filozofii nauki.

Centralnym punktem działalności seminarium jest oczywiście prezentacja powstających prac magisterskich i doktorskich. Na wstępie warto wspomnieć o tych, które zostały w minionym roku ukończone. Są to prace magisterskie: Roberta Piechowicza pt. *Zastosowanie topologii Scotta określonej na kracie nadlogik porządku do badania bliskości znaczeń* i Krzysztofa Czapli pt. *Piękno jako kategoria badawcza w filozofii nauki*, oraz praca doktorska Roberta Janusza pt. *Filozoficzne aspekty języków obiektowych*. Warto wspomnieć także o tym, nad czym obecnie pracują uczestnicy seminarium. Czy maszyny mogą myśleć? — to pytanie, postawione w kontekście rozważań nad sztuczną inteligencją w pracach Turinga, sprowokowało dyskusję o tym, czy myślenie przysługuje jedynie człowiekowi i jakie są granice naśladowania człowieka przez maszynę. Rozważając kwestię myślenia maszyn, Turing opisuje tzw. grę w naśladownictwo polegającą na zaprogramowaniu komputera tak, aby jak najdłużej mógł udawać *myślącego* człowieka. Pojawia się pytanie, jakie są granice takiej gry i czy możliwe jest zbudowanie maszyny tak złożonej, aby dorównała człowiekowi. Dyskusje wokół tego tematu zdominowały dużą część zajęć. Pojawiły się także inne wątki. Nie sposób opisywać w tym miejscu szczegółowo wszystkich prac powstających w ramach seminarium, warto jednak wspomnieć o analizie świadomości w pracach J. Searle'a, o teorii chaosu czy wreszcie o problemie nieskończoności u Mikołaja z Kuzy i u Cantora.

Wspomniałam o nowych formach działalności naukowej, które udało się wypracować w ciągu minionego roku. Pierwszą z nich było zorganizowanie w dniach 19–21 kwietnia w Pasierbcu symposium pt. *Nauka w poszukiwaniu filozofii*. Można tu mówić o dużym osiągnięciu, gdyż część naukowa w całości została przygotowana przez uczestników seminarium pod czujnym okiem naszych Wykładowców. Widocznym owocem naszej pracy jest także pismo *Semina Scientiarum*, którego pierwszy numer oddajemy do Państwa rąk i mamy nadzieję, że wydawanie kolejnych stanie się stałym elementem pracy seminarzystów.

Podsumowując działalność *Seminarium Naukowego z Filozofii Przyrody*, należy także wspomnieć o wystąpieniach zaproszonych gości.

Pierwszym z nich był J. Czerniawski z Wydziału Filozofii UJ z referatem pt. *Czy grawitacja zakrzywia czasoprzestrzeń?* Na jednym z ostatnich spotkań wystąpił były uczestnik seminarium J. Dębiec, który przyjechał na swoją promocję doktorską ze stypendium w U.S.A. Przedstawił wyniki prowadzonych tam badań nad pamięcią i ich filozoficzne implikacje.

*

Nauka poszukuje filozofii, gdy dociera do granic swoich możliwości, filozofia poszukuje nauki, aby nie stać się oderwaną od świata abstrakcją. To dlatego wątki filozoficzne i naukowe przeplatając się, tworzą spójny system, który wprawdzie nie zawsze prowadzi do gotowych odpowiedzi, ale otwiera pewną przestrzeń, w której możemy sensownie poszukiwać rozwiązania nurtujących nas problemów. I nie chodzi o to, aby wiedzieć wszystko o świecie. Chodzi o to, w jaki sposób ową wiedzę zdobywać.